

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Sağlık Çalışanlarında İş Güvenliği Düzeyi ve İlişkili Faktörler

Dr. Öğr. Üyesi Aykut AYDIN, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Kırklareli, e-posta: aykutaydin@klu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2834-1416>

Öz

Bu çalışmada, sağlık çalışanlarında iş güvenliği düzeyi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlandı. Tanımlayıcı tipteki çalışmada, örnekleme 138 sağlık çalışanı oluşturdu. Veri toplamada, bilgi formu ve hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeği kullanıldı. Verilerin analizinde sayı, yüzdelik ve frekans, tek yönlü varyans analizi ve Pearson korelasyon analizi gibi testler kullanıldı. İstatistiki anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edildi. Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaş ortalaması 41.27 ± 11.63 (min.22-mak.63) yıl olup, %62.3'ü kadın ve %82.6'sı evlidir. Katılımcıların, %57.2'sinin hemşire/ebe/sağlık memuru olduğu, %33.3'ünün klinikte çalıştığı, %88.4'ünün gelirini orta düzeyde algıladığı belirlendi. Katılımcıların ölçek toplam puanları 154.43 ± 13.75 (min.122-mak.192) ve Cronbach's Alpha değeri 0.891 olarak belirlendi (Tablo 3). Katılımcıların sosyodemografik-mesleki özellikleri, çalışma yılları ve ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı. Kurumda, çalışan güvenliğine yönelik komite varlığının farkında olanlarda anlamlı fark olduğu görüldü. Bu çalışmada, sağlık çalışanlarının iş güvenliği düzeyinin yeterli düzeyde olduğu belirlendi. Aynı zamanda, kurumda çalışan güvenliği komitesinin farkında olan çalışanlarda, iş güvenliği düzeylerinin daha yüksek olduğu saptandı. Sağlık çalışanlarının güvenliklerine yönelik farkındalık artırıcı uygulamalara ve eğitime yer verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık Çalışanları, İş Kazası, Meslek Hastalığı.

Makale Gönderme Tarihi: 17.01.2023

Makale Kabul Tarihi: 10.02.2023

Önerilen Atıf:

Aydın, A. (2023). Sağlık Çalışanlarında İş Güvenliği Düzeyi ve İlişkili Faktörler, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(2): 293-303.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2023, 6(2): 293-303. DOI: [10.26677/TR1010.2023.1184](https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1184)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

The Level of Occupational Safety in Healthcare Workers and Related Factors

Assistant Prof. Dr. Aykut AYDIN, Kırklareli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Kırklareli, e-mail: aykutaydin@klu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2834-1416>

Abstract

In this study, it was aimed to determine the level of occupational safety in healthcare workers and related factors. In the descriptive study, the sample consisted of 138 healthcare workers. An information form and the occupational safety scale for healthcare workers working in the hospital were used in data collection. In the analysis of the data, tests such as number, percentile and frequency, one-way analysis of variance and Pearson correlation analysis were used. Statistical significance was accepted as $p < 0.05$. The mean age of the participants included in the study was 41.27 ± 11.63 (min.22-max.63) years, 62.3% were women and 82.6% were married. It was determined that 57.2% of the participants were nurses/midwives/medical officers, 33.3% worked in the clinic, and 88.4% perceived their income as medium. The scale total scores of the participants were 154.43 ± 13.75 (min.122-max.192) and the Cronbach's Alpha value was 0.891 (Table 3). There was no significant relationship between the sociodemographic-occupational characteristics, years of employment and scale scores of the participants. It was observed that there was a significant difference in those who were aware of the existence of a committee for employee safety in the institution. In this study, it was determined that the occupational safety level of healthcare workers was sufficient. At the same time, it was determined that the employees who were aware of the employee safety committee in the institution had higher occupational safety levels. It is considered important to include awareness-raising practices and trainings for the safety of healthcare workers.

Keywords: Occupational Health and Safety, Healthcare Workers, Occupational Accident, Occupational Disease.

Received: 17.01.2023

Accepted: 10.02.2023

Suggested Citation:

Aydın, A. (2023). The Level of Occupational Safety in Healthcare Workers and Related Factors, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(2): 293-303.

GİRİŞ

Güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışma, bütün çalışanların sahip olması gereken temel bir haktır. Çalışma hayatında fiziksel, kimyasal, biyolojik ve psiko-sosyal birçok faktör bulunmakta ve dolayısıyla da sağlık çalışanlarının sağlık, güvenlik ve performansı bu faktörlerden etkilenebilmektedir (Balkır 2012; Zhu vd., 2020). Aynı zamanda çalışma yaşamının, insan sağlığı üzerinde önemli etkileri olmaktadır. Bu nedenle çalışan sağlığına, iş sağlığı ve güvenliği gibi geniş bir çerçeveden bakmak gerekmektedir. Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak, çalışan için, daha verimli ve üretken olmasını da sağlayan bir rol üstlenmektedir. Bir gereklilik olarak ortaya çıkan iş sağlığı ve güvenliği kavramı, işyerindeki fiziki çevre koşulları nedeniyle çalışanların maruz kaldıkları sağlık sorunları ve mesleki riskleri azaltmayı, önleyici politikaları oluşturarak güvenlik kültürünü geliştirmeyi amaçlamaktadır (Peckham vd., 2017; Mayta-Tovalino vd., 2022).

Sağlık çalışanlarının hemen hemen her gün maruz kaldığı, güvenliklerini olumsuz etkileyecek birçok mesleki risk faktörü bulunmaktadır. İş yerinde yaşanan kesici delici alet yaralanmaları, elektrik çarpması, hepatit, tüberküloz, Aids ve Covid 19 gibi bulaşıcı enfeksiyon hastalıkları, alerjik sorunlar, sindirim sistemi sorunları, solunum yolu hastalıkları, varis, bel ağrısı, kol ve bacak ağrıları, uykusuzluk, yorgunluk ve depresyona varan ruhsal sorunlar, hasta ve hasta yakınları tarafından yapılan sözlü ya da fiziksel saldırılar, çalışma ortamına ilişkin ısı, ışık, nem, havalandırma gibi sorunlar, mesleki risk faktörleri arasında sayılabilmektedir (Yassi vd., 2016; D'Ettorre vd., 2018; Zhang vd., 2022). Aynı zamanda sağlık çalışanı başına düşen hasta sayısının fazla olması, çalışma saatlerinin uzunluğu, hasta kaldırma ve taşıma kurallarına uyulmaması, kullanılan araç – gereçlerin bozuk olması / düzenli bakımlarının yapılmaması sonucu risklerin arttığı da bildirilmektedir (Öztürk ve Babacan 2012; Ayenew vd., 2022).

Sağlık çalışanlarının güvenlik konusunda üst yönetimden destek almaları, güvenli çalışmaları için iş yerinde herhangi bir engel olmaması, çalışma sahasının temizliği ve düzeni, sağlık personelleri arası kurulan etkili iletişim, süpervizörler tarafından güvenlikle ilgili eğitim verilmesi, kişisel koruyucu ekipman sağlanması iş güvenliğinin temelini oluşturan unsurlar olarak belirtilmektedir (Gershon vd., 2000; Tamers vd., 2020).

Hastanede çalışan sağlık bakım profesyonellerinin de odak noktalarının insan olması sebebiyle, sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmaları gerekmektedir. Yaşanacak iş kazaları, mesleki riskler doğrudan ya da dolaylı olarak insan sağlığı üzerinde etkili olacaktır. Çalışanların, güvenli çalışma ortamını benimsemeleri, iş yerinde yaşanacak olumsuz durumların önüne geçmede en temel faktörlerden biri olarak gösterilmektedir (Gershon vd., 2000; Faller vd., 2018). Dolayısıyla, sağlık çalışanlarının fiziksel, ruhsal, moral ve sosyal yönden iyilik halleri, kendilerini güvende hissetmeleri, hasta bakım kalitelerinin artmasıyla da sonuçlanacaktır (Çelikkalp, 2016). Aynı zamanda, toplumun sağlık hizmetlerinden yeterli ve etkili yararlanabilmesi için, sağlık çalışanlarını tehdit eden tehlikelerin tanımlanması ve ortadan kaldırılması gerekmektedir (Faller vd., 2018).

Uluslararası platformlar, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün gelişmesinde, önündeki engellerin ortadan kaldırılması gerektiğini, sağlıklı ve güvenli iş yeri kültürünün geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Aynı zamanda sağlık sisteminde yeterince gelişmediği belirtilen, riskli durumların saptanmasında büyük önem taşıyan İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemlerinin kullanılmasının (OHSMS) gerektiği de vurgulanmaktadır (Almost vd., 2018). Bu nedenle çalışmada, sağlık çalışanlarında iş güvenliği düzeyi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlandı.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Sağlık çalışanları, birincil amacı sağlığı iyileştirmek olan eylemlerde bulunan tüm insanlar olarak tanımlanır. Sağlık sisteminin işleyişine önemli katkılarda bulunmaktadır ve sistem içerisinde kritik öneme sahiptirler. Sağlık çalışanları iş başında çok çeşitli tehlikelerle (iğne batması yaralanmaları, sırt yaralanmaları, lateks alerjisi, şiddet ve stres dahil) karşı karşıya bulunmaktadır. Hatta, DSÖ küresel hastalık yükünün gösterdiği üzere, sağlık çalışanları arasında kesici delici yaralanmalardan kaynaklanan Hepatit B'nin % 37'si mesleki maruziyetin sonucu ortaya çıkmaktadır. Sağlık çalışanlarının, bu işyeri tehlikelerinden madencilik veya inşaat işçileri kadar korunmaya ihtiyaçları vardır. Sağlık çalışanları, işleri hasta ve yaralılara bakmak olduğundan, genellikle yaralanma veya hastalığa karşı "bağışık" olarak görülmektedir. 2006 yılındaki "Sağlık İçin Birlikte Çalışmak" adlı Dünya Sağlık Raporu, çoğu Afrika ve Asya'da olmak üzere elli yedi ülkede ciddi bir sağlık işgücü krizinin olduğunu bildirmiştir. İşçi sağlığına ilişkin DSÖ Küresel Eylem Planı, tüm üye devletleri sağlık çalışanlarının iş sağlığı için ulusal programlar ve kampanyalar geliştirmeye çağırılmaktadır (Ghosh, 2013: 1).

Covid-19 (SARS-CoV-2) pandemisi, dünya çapında sağlık sistemlerini neredeyse her yönüyle derinden etkilemiş ve ön saflardaki sağlık çalışanlarının sağlığını ve güvenliğini için risk yaratmıştır. Birçok hastane, personel ve hastaların sağlığını ve güvenliğini korurken hastalara en iyi bakımı sunmaya devam etmek için alanı, personeli ve malzemeleri yönetmeye yönelik stratejiler uygulamaya koymuştur. Bununla birlikte, yeni vakaların akınıyla virüsün ikinci ve üçüncü dalgalarının ortaya çıkması, zaten zorlu olan yayılmayı kontrol altına alma ve bulaşma oranını düşürme durumuna ek bir karmaşıklık düzeyi eklemeye devam etmiş ve böylece sağlık sistemlerinin sınırını zorlamıştır. Pandemi sonrasında, bakım sağlayıcıların hastalarına en iyi kalitede bakım sunabilmeleri için iyi korunmaları ve desteklenmelerinin ne kadar önemli olduğu daha fazla gündeme gelmiştir (Ahmad ve Osei, 2021: 1).

Gerçekten de sağlık çalışanları günlük işlerini yaparken çeşitli tehditlerle karşı karşıyadır. Bu faktörler, iş sağlığı ve güvenliğini etkilemek suretiyle sağlık sektöründe kaliteli sağlık hizmetini azaltarak hasta sağlığını da olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle, hasta bakım personelinin iş sağlığı ve güvenliğini olumsuz yönde etkileyen ve sağlık kuruluşunun yükünü artıran bu faktörlerin azaltılması, hatta ortadan kaldırılması için erken ve uygun eğitim kursları ve stres rolleri gerekmektedir. Bu, iş sağlığı ve güvenliği gereksinimlerini karşılamak için multidisipliner bir yönetim yaklaşımını öne çıkarmaktadır (Alsharari ve Parentela, 2022: 1).

İşyeri kaynaklı sağlık sorunları, yaralanmalar ve hastalıklar hem etkilenenler hem de bir bütün olarak toplum için insan kaynağı problemine neden olmaktadır ve yüksek maliyetleri beraberinde getirmektedir. İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ile sağlığın teşvik edilmesi ve geliştirilmesi, bu maliyetlerin önlenmesine yöneliktir. İş sağlığı ve güvenliğini (İSG); kalite yönetimi, risk yönetimi ve kurumsal sosyal sorumluluktan bağımsız ele alınamaz. Bu anlamda İSG, kurumsal strateji, insan kaynakları ve organizasyonel gelişim gibi tüm yönetsel gelişim süreçlerinin bütünleşmiş bir unsuru olarak ele alınmalıdır. Daha iyi, daha sağlıklı ve daha rekabetçi işyerleri için, çalışanların ve yöneticilerin (işyerlerinin uzmanları olarak) iş süreçlerini, ilgili tüm riskleri ve olası önlemleri içeren sürekli bir iyileştirme süreci içinde birlikte tartıştığı bir kurum kültürü oluşturulmalıdır. Pozitif bir kurum kültürü, sağlık kurumlarının da sürdürülebilir gelişimi ve başarısının temelidir (European Commission, 2011: 12-14).

YÖNTEM

Amaç ve Araştırmanın Tipi

Bu çalışmada, sağlık çalışanlarında iş güvenliği düzeyi ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlandı. Tanımlayıcı tipteki çalışmanın yazım aşamasında STROBE kontrol listesi kullanılmıştır.

Evren-Örneklem

Çalışmanın evrenini, Türkiye'nin batısında bir hastanede görev yapmakta olan 214 sağlık çalışanı oluşturmaktadır. İlgili tarihte araştırmaya katılmayı kabul eden, dahil edilme kriterlerini karşılayan tüm sağlık çalışanları araştırma kapsamına alındı. Aralık 2022-Ocak 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen çalışmada, örneklem sayısı 138'dir. Çalışmaya katılım oranı % 64,48 olarak belirlenmiştir.

Dahil Edilme Kriteri

- Gönüllü olan,
- Sağlık çalışanı olan,
- İletişim ve iş birliğine açık olan,
- Soruları tam ve eksiksiz cevaplamış olan sağlık çalışanları çalışma kapsamına alındı.

Hariç Tutma Kriteri

Araştırmaya dahil edilme kriterlerini karşılamayan sağlık çalışanları dahil edilmemiştir.

Veri Toplama ve Veri Toplama Araçları

Çalışma için gerekli etik kurul ve kurum başhekimlik izni alındıktan sonra sağlık çalışanlarının yoğun olmadığı saatlerde (tedavi saatlerinin dışında) veri toplama formu çalışanlara araştırmacı tarafından verilmiş, yaklaşık 20-25 dak sonrasında geri alınmıştır.

1. *Bilgi Formu:* Konu ile ilgili literatür incelemesi yapılarak hazırlanan formda; mesleği, hangi birimde çalıştığı, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, gelir durumu, çocuk varlığı, varsa sayısı, toplam çalışma süresi, çalışılan kurumdaki çalışma süresi, çalışma şekli, haftalık çalışma saati, iş güvenliği konusunda eğitim alma durumu sorgulanmaktadır.

2. *Hastanede Çalışan Sağlık Personeli İçin İş Güvenliği Ölçeği:* Öztürk ve Babacan tarafından 2012 yılında geliştirilmiş olan ölçek, hastanelerde çalışan sağlık personeli için iş güvenliği düzeyini ölçmeye yönelik 45 maddeden oluşmaktadır. Maddeler "6" tamamen katılıyorum ile "1" kesinlikle katılmıyorum arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam puan aralığı 45-270 puan aralığındadır. Ölçekten yüksek puan alınması iş güvenliğinin sağlandığını, düşük puan alınması ise, iş güvenliğinin sağlanmadığını göstermektedir.

Etik İzin

Çalışma için Kırklareli Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan izin alındı (Sayı: 69462 / 2022). İlgili kurumdan resmi izinler alındıktan sonra, araştırma kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden çalışanlara, araştırmanın amacı açıklanarak sözel onamları alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analiz için SPSS 23.0 paket programı kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirildi. Analizde

kategorik değişkenler sayı, yüzdelik ve frekans; sürekli değişkenler ortalama, standart sapma, ortanca, minimum ve maksimum değerleri olarak verildi. İki bağımsız grup arasındaki sürekli verilerin karşılaştırılmasında Bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi kullanıldı. Araştırmanın sürekli değişkenleri, ölçek puanı ve alt boyut puanları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Ölçek puanı ve alt boyut puanlarının güvenilirlik değerleri Cronbach's Alpha ile verildi. Elde edilen veriler %95 güven aralığında ve %0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların yaş ortalaması 41.27 ± 11.63 (min.22-mak.63) yıl olup, %62.3'ü kadın ve %37.7'si erkektir. Katılımcıların %88.4'ünün üniversite mezunu olduğu, %57.2'sinin hemşire/ebe/sağlık memuru olduğu, %33.3'ünün klinikte çalıştığı, %88.4'ünün gelirini orta düzeyde algıladığı ve %74.6'sının çocuk sahibi olduğu belirlendi. Katılımcıların %73.2'sinin vardiya usulü çalıştığı, meslekte çalışma yılı ortalamasının 18.68 ± 11.31 (min.1-mak.47); şuan çalıştığı klinikte ise, çalışma yılı ortalamasının 12.40 ± 7.72 (min.1-mak.35) olduğu belirlendi. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine Göre İş Güvenliği Ölçeği ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=138)

Özellik	n (%)	İş Güvenliği Ölçeği	Test istatistiği
Cinsiyet			
Kadın	86 (62.3)	153.98±13.97	t=-0.489 p=0.626
Erkek	52 (37.7)	155.17±13.48	
Medeni durum			
Evli	114 (82.6)	153.50±13.72	t=-1.753 p=0.082
Bekar	24 (17.4)	158.87±13.31	
Eğitim durumu			
Üniversite	122 (88.4)	150.00±12.55	t=-1.376 p=0.171
Lisansüstü	16 (11.6)	155.01±13.85	
Meslek			
Hekim	31 (22.5)	153.26±14.42	F=0.137 p=0.872
Hemşire/ebe/sağlık memuru	79 (57.2)	154.77±13.83	
Diğer*	28 (20.3)	154.75±13.21	
Çalışılan birim			
Klinik	46 (33.3)	153.58±13.94	F=0.857 p=0.528
Yoğun bakım	15 (10.9)	156.80±14.68	
Acil	15 (10.9)	154.80±14.25	
Ameliyathane	13 (9.4)	159.23±18.00	
Yönetim	21 (15.2)	156.11±13.06	
Poliklinik	28 (20.3)	154.46±11.21	
Ekonomik durum			
Düşük	8 (5.8)	154.75±10.23	F=2.257 p=0.109
Orta	122 (88.4)	155.06±13.86	
Yüksek	8 (5.8)	144.50±12.50	
Çocuk varlığı			
Evet	103 (74.6)	154.12±13.72	t=-0.451 p=0.653
Hayır	35 (25.4)	155.34±14.02	
Çalışma şekli			
Gündüz	37 (26.8)	155.75±13.92	t=0.682 p=0.497
Vardiya	101 (73.2)	153.95±13.73	
Yaş (ort±ss)	41.27±11.63 (min.22-mak.63)		
Meslekte çalışma yılı	18.68±11.31 (min.1-mak.47)		
Şuan çalıştığı klinikte çalışma yılı	12.40±7.72 (min.1-mak.35)		

* Diğer: Eczacı, laborant, röntgen teknisyeni

Sağlık çalışanlarının kurumlarındaki çalışan güvenliğine yönelik uygulamalarının ve ölçek puan ortalamalarının dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Çalıştığı kurumda çalışan güvenliğine yönelik komite olduğunun farkında olan katılımcıların ölçek puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulundu (Tablo 2). Katılımcıların ölçek toplam puanları 154.43 ± 13.75 (min.122-mak.192) ve Cronbach’s Alpha değeri 0.891 olarak belirlendi (Tablo 3). Katılımcıların yaş, meslekte çalışma yılı, şu an çalıştığı klinikteki çalışma yılı ile ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı (Tablo 4).

Tablo 2. Sağlık Çalışanlarının Kurumlarındaki Çalışan Güvenliğine Yönelik Uygulamalara Göre İş Güvenliği Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=138)

Özellik	n (%)	İş Güvenliği Ölçeği	Test istatistiği
Kurumda mesleki hastalık görülme sıklığı			
Sık sık	8 (5.8)	161.14±15.13	F=2.439
Orta düzey	68 (49.3)	151.49±13.63	p=0.067
Nadir	47 (34.1)	156.51±13.32	
Görülmez	15 (10.9)	158.33±13.10	
Kurumda çalışan güvenliğine yönelik komite varlığı			
Evet	84 (60.9)	155.36±13.61	t=3.519
Hayır	54 (39.1)	135.83±6.79	p=0.032
Kurumunuzda iş kazası görülme sıklığı			
Sık sık	23 (16.7)	154.91±13.81	F=0.032
Orta düzey	57 (41.3)	154.03±14.40	p=0.992
Nadir	45 (32.6)	154.73±13.68	
Görülmez	13 (9.4)	154.30±12.43	
İş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alma durumu			
Evet	90 (65.2)	153.95±15.45	t=-0.296
Hayır	48 (34.8)	154.68±12.84	p=0.768

Tablo 3. Katılımcıların İş Güvenliği Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Dağılımı ve Cronbach’s Alpha Değerleri

İş Güvenliği Ölçeği ve Alt Boyutları	Ort. ± S.S.	Min.-Mak.	Cronbach’s Alpha
Mesleki Hastalıklar ve Şikayetler	25.39±4.90	14-37	0.827
Sağlık Taraması ve Kayıt Sistemleri	26.20±4.54	18-36	0.996
Kazalar ve Zehirlenmeler	16.35±2.48	11-22	0.694
Yönetmelik Destek ve Yaklaşımlar	24.38±2.43	19-30	0.700
Malzeme, Araç ve Gereç Denetimi	22.44±2.49	18-29	0.687
Koruyucu Önlem ve Kurallar	22.13±2.83	17-30	0.791
Fiziksel Ortam Uygunluğu	17.51±2.60	12-23	0.867
Ölçek Toplam Puanı	154.43±13.75	122-192	0.891

Tablo 4. Katılımcıların Bazı Sosyodemografik Verileri ile İş Güvenliği Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

	Yaş	Meslekte çalışma yılı	Halihazırda çalıştığı klinikte çalışma yılı	İş Güvenliği Ölçeği
Yaş	1			
Meslekte çalışma yılı	r=0.970 p<0.001	1		
Halihazırda çalıştığı klinikte çalışma yılı	r=-0.830 p<0.001	r=0.844 p<0.001	1	
İş Güvenliği Ölçeği	r=-0.012 p=0.892	r=-0.010 p=0.909	r=-0.001 p=0.993	1

SONUÇ

Bu çalışmada, hastanede çalışan sağlık çalışanlarında iş güvenliği ölçeği puan ortalaması 154.43 ± 13.75 (min.122-mak.192) olup, yeterli düzeyde iş güvenliğine sahip oldukları görülmüştür. Ölçeğin alt boyutlarında ise, sağlık taraması ve kayıt sistemine ilişkin puanın en yüksek olduğu görüldü. Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında, iş güvenliği düzeyinin yeterli olduğu; ancak alt boyutta yer alan güvenlik düzeylerinde farklılıklar olduğu görülmektedir (Babacan vd., 2012; Özmen ve Karaer, 2016; Karabiber vd., 2018). Öztürk vd., (2012)'nin çalışmasında ise kamu hastanesinde iş güvenliğinin sağlandığı ifade edilse de meslek hastalıkları ve şikayetler, yönetsel destek ve yaklaşımlar düzeyinde iş güvenliğinin yetersiz olduğu ve bu durumdan memnun olunmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, sosyodemografik özellikler ile iş güvenliği ölçeği arasında anlamlı bir fark bulunamadı. Yavuz vd., (2022)'nin çalışmasında sağlık çalışanlarının eğitim düzeyi arttıkça iş sağlığı ve güvenliği algılarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yazarlar, bu durumu, önlisans mezunlarının üniversite eğitimleri sırasında iş sağlığı ve güvenliği dersini almış olmaları ya da hizmet sektöründe hastalara daha yakın olmaları sonucunda maruz kalabilecekleri tehlike ve risklerin farkında olmaları ihtimallerine bağlamaktadır. Öztürk vd.,'nin (2012) çalışmasında, hekimlerde iş güvenliği düzeyinin diğer sağlık çalışanlarından anlamlı olarak daha düşük olduğu bildirilmektedir. Karaer ve Özmen'in (2016) sağlık çalışanlarında iş güvenliğini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, yaş, cinsiyet, meslek, çalışılan ünite gibi değişkenlerde anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Erkeklerde, 18-30 yaş arasındaki sağlık çalışanlarında, kendilerine uygun olan bir fiziksel ortamda çalışanlarda iş güvenliği düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte, çalışmamıza paralel olan kaynaklar da yer almaktadır (Gupta ve Upadhy, 2012; Aldem vd., 2013). Bu bulgunun örneklem farklılığından kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Bu çalışmada, kurumda çalışan güvenliği komitesinin farkında olan çalışanlarda iş güvenliği düzeylerinin daha yüksek olduğu saptandı. Gürer (2018), sağlık hizmetlerinin güvenli bir şekilde sunulabilmesinde, kurumun çalışan sağlığı ve güvenliğini sağlamasının önemi üzerinde durmaktadır. Ayrıca, çalışanların güvenliklerinin sağlandığının bilincinde olmaları, bu konuda farkındalık yaratılması gerektiğini vurgulamıştır. Karaer ve Özmen'in (2016) çalışmasında da kurumda çalışan güvenliği komitesi olduğunu bilenlerin toplam puan ortalamasının, bilmeyenlerden daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldü. Bu bulgu, güvenliğe ilişkin bir komite varlığında, çalışanın kendisini güvende hissettiğini düşündürmektedir.

Araştırmanın yalnızca tek bir kurumda (hastane) yürütülmesinin ve bu kurumda çalışan gönüllü personeli içermesinin, bir sınırlılık olduğu bu çalışmada, sağlık çalışanlarının iş güvenliği düzeylerinin yeterli olduğu belirlendi. Aynı zamanda, kurumda sağlık çalışanlarının güvenliğine yönelik bir komitenin var olduğunu bilen çalışanlarda, iş güvenliği düzeylerinin, bilmeyenlere göre daha yüksek olduğu saptandı. Sağlık çalışanlarının iş güvenliğine yönelik politikaların belirlenmesinin, riskli birimlerin ve risk faktörlerine ilişkin gerekli önlemlerin alınmasının, sağlık çalışanları için ilgili konularda eğitimler düzenlenmesinin ve çalışan farkındalıklarının artırılmasının büyük önem taşıdığı görülmektedir. Hastanelerde güvenlik kültürü oluşturulması bir zorunluluk arz etmektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinin, bir organizasyonda bulunmanın ya da çalışmanın bir parçası olduğunu düşünmekten çok bir yaşam biçimi olduğunu kabul etmek önemlidir. Sağlık ve güvenlik davranışlarının erken yaşlarda kazanılabilecek bir kültür, alışkanlık olacağı unutulmamalıdır. Bu noktada Yavuz vd., (2022)'nin çalışmasının bulgularından çıkarım yapıldığı üzere iş sağlığı ve güvenliği derslerinin sadece mühendislik alanları ile sınırlandırılmaması; sağlık bilimlerinin

müfredatı içerisinde de geniş yer tutmasının sağlanması gereklidir. Yoğun ve stresli çalışma ortamı ve sürelerine sahip sağlık çalışanlarının, özellikle önleyici-koruyucu-aktif bir iş sağlığı ve güvenliği davranışlarını öğrenmeleri, bu konuda desteklenmeleri sağlanmalıdır. Bu çalışmanın bulgularından birisi olan, kurumda çalışan güvenliği komitesinin farkında olan çalışanlarda iş güvenliği düzeylerinin daha yüksek olması ise, kurumlarda çalışan güvenliği komitesinin önemini ortaya koymaktadır. Yalnızca sağlık çalışanlarının değil, kurum yönetiminin ve organizasyonun bir parçası olan çalışan güvenliği komitesinin de güvenlik kültürünün oluşturulması ve teşvik edilmesi konusunda sorumluluk alması gerekmektedir. Komitenin varlığının farkında olmayan çalışanların olması, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün hedef kitleye yayılmasının önünde bir engeldir. Sağlık kuruluşlarında iş sağlığı ve güvenliği hususunda yetkili birimlerin (komite ya da farklı bir isimle olabilir), sağlık çalışanlarına yönelik devamlı (tehditler ve tehditlere yönelik yöntemler değişebilir) dokunuşları gereklidir. Bu dokunuşlar, eğitimlerle de çeşitli toplantılarla da sağlanabilir. Bu toplanmaların, iş sağlığı ve güvenliği özelinde önleyici ya da pasif davranış biçimleri geliştirilmesini sağlayacağı unutulmamalıdır.

Sağlık çalışanlarına yönelik benzer çalışmaların daha geniş popülasyonda hem kamu hem özel sektörü kapsayacak şekilde yapılması önerilmekte ve bu çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmad, I. and A., Osei, E. (2021). Occupational Health and Safety Measures in Healthcare Settings during COVID-19: Strategies for Protecting Staff, Patients and Visitors. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 14(17), 1-9.

Aldem, M., Arslan, F.T. and Kurt, A.S. (2013). Employee safety among health care professionals. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 60-7.

Almost, J.M., VanDenKerkhof, E.G., Strahlendorf, P., Caicco Tett, L., Noonan, J., Hayes, T., Van Hulle, H., Adam, R., Holden, J., Kent-Hillis, T., McDonald, M., Paré, G.C., Lachhar, K., Silva, E. and Silva, V. (2018). A study of leading indicators for occupational health and safety management systems in healthcare. *BMC Health Serv Res.*, 18(1), 1-7.

Alsharari, ASD. and Parentela, GM. (2022). Healthcare Employees' Occupational Health and Safety Conditions in Saudi Arabia; A Mini Literature Review. *Austin J Public Health Epidemiol.* 9 (4), 1-4.

Ayenew, E., Akafu, W. and Wolde Daka, D. (2022). Prevalence of work-related health hazard and associated factors among health workers in public health institutions of Gambella Town, Western Ethiopia: Cross-sectional survey. *J Environ Public Health*, 6224280. 1-10.

Balkır, G.Z. (2012). İş sağlığı ve güvenliği hakkının korunması: İşverenin iş sağlığı ve güvenliği organizasyonu. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1, 56-91.

Çelikkalp, Ü. (2016). Hemşirelerin çalışma ortamlarında iş güvenliği uygulamalarını değerlendirmesi, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 5, 408-413.

D'Ettorre, G., Pellicani, V., Mazzotta, M. and Vullo, A. (2018). Preventing and managing workplace violence against healthcare workers in Emergency Departments. *Acta Biomed.*, 89(4-S), 28-36.

European Commission. (2011). *Occupational health and safety risks in the healthcare sector*. [Online] <https://www.ilo.org/dyn/travail/docs/1965/osh.pdf>.> [Erişim tarihi: 28.01.2023].

Faller, E.M., Bin Miskam, N. and Pereira, A. (2018). Exploratory study on occupational health hazards among health care workers in the Philippines. *Ann Glob Health*, 84(3), 338-341.

Gershon, R.R., Karkashian, C.D., Grosch, J.W., Murphy, L.R., Escamilla-Cejudo, A., Flanagan, P.A., Bernacki, E., Kasting, C. and Martin, L. (2000). Hospital safety climate and its relationship with safe work practices and workplace exposure incidents. *Am J Infect Control*, 28(3), 211-21.

Ghosh, T. (2013). Occupational Health and Hazards among Health Care Workers. *International Journal of Occupational Safety and Health*, 3(1), 1-4.

Gupta, A. and Upadhyay, D. (2012). Impact of occupational health safety on employee satisfaction. *IJSR*, 7(1), 118-20.

Gürer, A. (2018). Sağlık hizmetlerinde çalışan güvenliği. *Sağlık Hizmetleri ve Eğitimi Dergisi*, 2(1), 9-14.

Karabiber, C., Sarb, G. ve Savaş, N. (2018). Bir Tıp Fakültesi Hastanesi sağlık çalışanlarında iş sağlığı-güvenliği durumu ve risk faktörleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(3), 367-375.

Mayta-Tovalino, F., Pacheco-Mendoza, J., Alvitez-Temoche, D., Alvítez, J., Barja-Ore, J., Munive-Degregori, A. and Guerrero, M.E. (2022). Scientometric evaluation of trends and global characteristics of published research on occupational public health. *Heliyon*, 8(12), e12165.

Özmen, D. ve Karaer, G. (2018). Sağlık çalışanlarının iş güvenliği: Devlet Hastanesi örneği. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 8(4), 306-316.

Öztürk, H. ve Babacan, E. (2012). Bir ölçek geliştirme çalışması: Hastanede çalışan sağlık personeli için İş Güvenliği Ölçeği. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(1), 36-42.

Öztürk, H., Babacan, E. ve Anahar, E.Ö. (2012). Hastanede çalışan sağlık personelinin iş güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 252-268.

Peckham, T.K., Baker, M.G., Camp, J.E., Kaufman, J.D. and Seixas, N.S. (2017). Creating a future for occupational health. *Ann Work Expo Health*, 1, 61(1), 3-15.

Tamers, S.L., Streit, J., Pana-Cryan, R., Ray, T., Syron, L., Flynn, M.A., Castillo, D., Roth, G., Geraci, C., Guerin, R., Schulte, P., Henn, S., Chang, C.C., Felknor, S. and Howard, J. (2020). Envisioning the future of work to safeguard the safety, health, and well-being of the workforce: A perspective from the CDC's National Institute for Occupational Safety and Health. *Am J Ind Med.*, 63(12), 1065-1084.

Yassi, A., Adu, P.A., Nophale, L. and Zungu, M. (2016). Learning from a cluster randomized controlled trial to improve healthcare workers' access to prevention and care for tuberculosis and HIV in Free State, South Africa: the pivotal role of information systems. *Glob Health Action*, 9, 30528.

Yavuz, S., Ozbek, H.E. and Tatar, D. (2022). Examination of occupational health and safety perception levels of employees in the health sector. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(84), 1256-1265.

Zhang, L., Li, Q., Guan, L., Fan, L., Li, Y., Zhang, Z. and Yuan, S. (2022). Prevalence and influence factors of occupational exposure to blood and body fluids in registered Chinese nurses: a national cross-sectional study. *BMC Nurs.*, 21(298), 1-13.

Zhu, B., Fan, H., Xie, B., Su, R., Zhou, C. and He, J. (2020). Mapping the scientific research on healthcare workers' occupational health: A bibliometric and social network analysis. *Int J Environ Res Public Health*, 17(8), 2625.